

Haalbaarheid van de Clean Industrial Deal

1. Wat is de Clean Industry Deal?

De Clean Industrial Deal (CID) is geen nieuw wetgevend pakket, maar een strategisch beleidskader dat bestaande initiatieven en ambities op het gebied van industrie-, energie- en klimaatbeleid bijeenbrengt. Tegelijk bevat de CID nieuwe beleidsaankondigingen en aanscherpingen die — mits uitgewerkt — daadwerkelijk tot versnelling kunnen leiden.

De CID bundelt onder meer de *Net-Zero Industry Act* (NZIA), de *Industrial Carbon Management Strategy*, elementen uit het *Green Deal Industrial Plan* en het bestaande Europese financieringsinstrumentarium, zoals Horizon, het Innovatiefonds en InvestEU. De Commissie spreekt over het mobiliseren van €100 miljard aan publieke middelen, maar dit betreft grotendeels heretikettering van bestaande fondsen (Innovation Fund, InvestEU). Tegelijk benoemt de CID een aanvullende investeringsbehoefte van circa €480 miljard per jaar tot 2030 – meer dan €2 biljoen cumulatief – voor energie, infrastructuur en industriële transitie. Dat is bijna 25 keer zoveel als het voor publieke middelen genoemde bedrag — een hefboom die in de praktijk niet vanzelf ontstaat. Zonder serieuze nationale cofinanciering en mobilisatie van privaat kapitaal blijft het investeringsgat onoverbrugbaar, en dreigt de ambitie van de CID te blijven steken op papier.

Daarnaast bevat de CID richtinggevende voortgangsindicatoren (KPI's), waaronder een jaarlijkse toevoeging van 100 gigawatt aan hernieuwbare elektriciteitscapaciteit (tegenover ongeveer 70 GW in 2023, 80 GW in 2024 en naar verwachting 90 GW in 2025 (Reuters, 2025)), een elektrificatiegraad van 32 procent in 2030 (tegenover 21,3 procent nu, volgens de CID), en de ambitie dat 40 procent van de sleutelcomponenten van schone technologieën binnen de EU wordt geproduceerd (tegenover ruwweg 20 à 30 procent nu (Breugel, 2025)). Zeker de laatste twee ogen ambitieus en vergen een sterke opschaling van met name industriële elektrificatie enerzijds en Europese productie van componenten voor zonnepanelen, en batterijen anderzijds.

De CID is geen juridisch bindend akkoord, maar wel een beleidsmatig richtinggevend document dat versnelling kan ondersteunen — mits lidstaten, zoals Nederland, de ruimte benutten die het kader biedt en Europese toezeggingen weten om te zetten in nationaal beleid, middelen en uitvoering.

2. Wat betekent de Clean Industrie Deal?

De CID markeert een koerswijziging in de richting van een EU-brede en integrale aanpak van klimaat- en industriebeleid. Ze wordt gepositioneerd als een businessplan waarin concurrentievermogen, duurzaamheid (klimaat en circulariteit), strategische autonomie en een vitale economie met elkaar worden verbonden. Daarbij staan een competitieve emissiereductie in de energie-intensieve industrie en de versterking van de Europese clean tech-sector centraal, als drijvende krachten achter deze transitie. Dat de CID de energie-intensieve procesindustrie en de clean-tech maakindustrie samenpakt is vanuit Europees perspectief begrijpelijk. Voor Nederland is het goed om zich bij verdere discussies met de EU bewust te zijn van het feit dat in Nederland het belang van de eerstgenoemde sector vele malen groter is dan van de laatstgenoemde – zowel in economische zin als voor het behalen van reductiedoelen.

De CID benoemt zes prioritaire aandachtsgebieden voor verbetering van het concurrentievermogen van de Europese industrie — de zogeheten *business drivers* — en daarnaast zes doorsnijdende beleidsprioriteiten, de zogenaamde *enabler actions*. Daarmee agendeert de CID vooral een versterking van reeds ingezette beleidslijnen op terreinen als markttoegang, -efficiëntie, -integratie, infrastructuur, financiering en regelgeving. Ze bevat geen nieuwe wetgeving of fondsen, maar bundelt bestaande instrumenten en ambities tot een geïntegreerd industrieel kader. Wel worden enkele bestaande beleidsvoorstellen nu voor het eerst formeel als beleidsdoel geformuleerd, waaronder de waardering van negatieve emissies in de hervorming van het emissiehandelssysteem (ETS) in 2026 en de opname van koolstofarme waterstof in een gedelegeerde handeling¹ in 2025. Daarmee worden op korte termijn cruciale stappen gezet in de structurele verankering van CO₂-verwijdering en blauwe waterstof in het Europese beleid.

3. Wat betekent de Clean Industrial Deal voor Nederland?

De aandacht voor een gelijk Europees speelveld voor energie-intensieve industrieën sluit direct aan bij de analyse uit het Draghi-rapport. In Nederland zijn die zorgen bijzonder actueel (E-bridge, 2024; PWC, 2024; PBL, TNO, RVO, 2024). De CID biedt structurele Europese kansen, maar de urgentie voor het Nederlandse speelveld is hoog: recente berichtgeving over voorgenomen sluitingen laat zien dat de industriële basis nu al onder druk staat, terwijl de inkt van deze Europese herstelplannen nog nat is. Tijdig herstel van het speelveld vereist allereerst actie binnen de Nederlandse beleidspraktijk. Komende jaren biedt de CID nieuwe impulsen voor CO₂-verwijdering en blauwe waterstof met kansen voor Nederland. Dat vergt de articulatie van een eigen visie en een strategie waarin regie over infrastructuur, industriebeleid en investeringen centraal staat.

4. Oproep aan de Tweede Kamer

Vereisten voor een competitieve, duurzame Nederlandse industrie:

1. Herstel het speelveld voor de Nederlandse industrie, door elektriciteitskosten met ruwweg 50 Eur/MWh te verlagen en de nationale CO₂-heffing buiten werking te stellen;
2. Wees realistisch duurzaam: energie-autonomie op de Nederlandse Noordzee via én wind én CO₂-opslag voor afvang én gas én productie van blauwe waterstof.

¹ Zie: <https://eur-lex.europa.eu/NL/legal-content/glossary/delegated-acts.html#:~:text=Gedelegeerde%20handelingen%20zijn%20niet%20wetgevingshandelingen,niet%20essentiële%20elementen%20van%20wetgeving->

Daarnaast is het van belang om onderzoek en innovatie op het gebied van de energie- en grondstoffentransitie te versterken; veel technologie die nodig is voor duurzame industrie moet nog (uit)ontwikkeld worden, inclusief modellen voor monitoring en bijsturing.

Onderbouwing en achtergrond

4.1. Creëren van een gelijk speelveld voor Nederlandse bedrijven binnen Europa

De inzet op een gelijk speelveld in de *Clean Industrial Deal* is juist voor Nederland cruciaal. De Nederlandse energie-intensieve industrie betaalt structureel twee- tot driemaal meer voor elektriciteit dan concurrenten in omliggende buurlanden. Hierdoor dreigen investeringen uit te blijven, of zelfs sluitingen, met verlies van banen, technologie, knowhow en uitvoeringskracht tot gevolg. De productie in de staalsector en chemie loopt nu al sterk terug, met risico op verdere afbouw. Daarmee dreigt versnippering of zelfs afbraak van internationale waardeketens waarin Nederland nu nog een sleutelrol speelt. Hoewel deze sectoren netto-exporteurs zijn is het overgrote deel van de Nederlandse export naar andere EU-landen, waarmee de Nederlandse basisindustrie van cruciaal belang is voor de strategische autonomie van Europa en Nederland.

De urgentie is hoog, getuige de recente berichtgeving over voorgenomen sluitingen. Het gelijke speelveld dient op korte termijn geloofwaardig en duurzaam te worden hersteld door directe compensatiemaatregelen ter correctie van de recentelijk afgebouwde Indirecte Kosten Compensatie (IKC) en een volumecorrectieregeling (VCR), die in omliggende landen wel wordt gecontinueerd.

Naast het verlagen van de hoge elektriciteitskosten in Nederland is het belangrijk dat de onderliggende oorzaken voor hoge elektriciteitsprijzen worden aangepakt. Dit is niet zozeer van belang voor het concurrentievervalschil tussen Noordwest-Europese landen, maar wel voor elektriciteitskosten in verhouding tot bijvoorbeeld China en de Verenigde Staten. Ook voor gas betaalt de Nederlandse industrie meer dan concurrenten binnen en buiten de EU. De nationale CO₂-heffing was bedoeld als mix van beprijzing en subsidiëring ("*carrot and stick*"). De heffing mocht geen inkomsten genereren. Echter, de miljoenennota 2024 presenteert inkomsten van dit instrument. Het gevolg is dat de gasgebruikersprijs in Nederland verder zal stijgen.

Zonder geloofwaardig herstel van het speelveld ontbeert de Nederlandse industrie het perspectief op elektrificatie als schone én betaalbare energievoorziening. Daarmee komt niet alleen ons concurrentievermogen onder druk te staan, maar dreigt ook het fundament onder onze energie- en klimaatdoelstellingen weg te vallen door achterblijvende industriële elektrificatie die geen gelijke tred houdt met de uitrol van wind-op-zee. De CID vraagt dan ook terecht aandacht voor elektrificatiegraden als KPI.

4.2. Energie-autonomie begint op de Nederlandse Noordzee

De CID wijst nadrukkelijk op het belang van recente stappen voor opschaling van *carbon capture and storage* (CCS). De CID haalt de doelstelling van de Unie in de *Industrial Carbon Management Strategy* aan om olie- en gasbedrijven 50 megaton CO₂-opslagcapaciteit te realiseren voor 2030. Om dat te instrumenteren is in de CID de formele aankondiging opgenomen dat negatieve emissies in 2026 onderdeel worden van de hervorming van het EU-ETS in 2026. Daarmee wordt in de CID ingezet op een sterke marktprikkel om bijvoorbeeld lege gasvelden te gebruiken voor opslag van CO₂, met concrete implicaties voor Nederland als opslagland.

Nederland is daarvoor strategisch gepositioneerd met toegang tot de Noordzee (met veel opslagpotentieel), grote energie-intensieve industriële clusters en een directe verbinding met het Duitse achterland. Daarmee kantelt bovendien het perspectief op gaswinning in de Noordzee als

instrument om de toenemende importafhankelijkheid van gas te beperken: een blauwe waterstofroute biedt mogelijkheden om binnen de afspraken van het Noordzee-akkoord te opereren en vermindert ook de gasketenemissies van LNG-import.

Nederland kan zo uitgroeien tot het knooppunt voor Wind op Zee, CO₂-afvang, blauwe waterstof en strategische energiestromen — mits CCS en ‘moleculen’² beleidsmatig worden ingepast in de nationale uitvoering van het CID-kader.

Pak de verdere uitrol van de energietransitie en verduurzaming van de industrie pragmatisch en technologie-neutraal aan, waarbij geen opties op voorhand worden uitgesloten om de systeemkosten zo laag mogelijk te krijgen. Denk daarbij aan biomassa en grondstoffen, CCS, blauwe waterstof, de ombouw van kolencentrales (i.e. inzet van biomassa met CO₂-opslag voor negatieve emissies), realisatie van flexibiliteitsmarkt voor congestie, importen van groene energiedragers (groene waterstof en daarvan afgeleide dragers als ammoniak en methanol) en kernenergie.

5. Tot slot: Bouwstenen voor een competitieve CO₂-neutrale industrie

We staan op een kruispunt en dat schreeuwt om handelen. In het publieke debat wordt soms gesuggereerd dat energie-intensieve industrie beter elders in Europa thuishoort, en dat Nederland zich bijvoorbeeld beter kan richten op nieuwe ASML's. Die ontstaan echter niet uit beleidsvoornemens, maar vereisen decennialange opbouw van kennisclusters, maakcapaciteit, toeleverketens en stabiele infrastructuur. Bestaande industriële ecosystemen, infrastructuur zoals de Rotterdamse haven, en geografische ligging — als toegangspoort tot het Europese achterland — zijn onderdeel van gunstige vestigingsfactoren voor een competitieve industriële basis voor Noordwest-Europa. Strategische locatiekeuzes vragen om serieuze afwegingen van comparatieve voordelen — niet alleen absoluut, maar ook relatief: ten opzichte van andere sectoren én van de bredere Europese autonomie. Het is belangrijk dat we opties openhouden, want de toekomst is onzeker.

De ambitie voor een CO₂-neutrale en concurrerende industrie in Nederland staat of valt met een goed investeringsklimaat en dat vereist allereerst een consistent en integraal industriebeleid. Op dit moment is industriebeleid verdeeld over meerdere departementen, toezichthouders en uitvoeringsorganisaties. De recente verslechtering van het investeringsklimaat waarbij zelfs desinvestering dreigt — mede door het wegvallen van compensaties en het stapelen van (emissie)kosten — illustreert een verontrustend gebrek aan samenhang in de beleidsvorming. De optelsom van losse maatregelen heeft onbedoeld een toestand gecreëerd waarin de industrie niets doet en dreigt weg te kwijnen in plaats van zich actief te richten op verduurzaming. Dit is een situatie die niemand wil – noch de overheid, noch de politiek, noch het bedrijfsleven.

Verder is de aanpak van regeldruk een van de prioriteiten van de CID. Een probleem dat makkelijk is benoemd, maar niet makkelijk opgelost. De urgentie blijkt uit tal van voorbeelden, waaronder stikstofregelgeving die juist die industriële investeringen belemmert die op termijn stikstofruimte zouden opleveren. De Commissie komt op korte termijn met actieplannen per onderdeel van de CID, waaronder op het terrein van regeldruk en vergunningverlening. Nederland is hier aan zet om de ontwikkeling van de actieplannen scherp te volgen en waar mogelijk ook op het vlak van regelgeving toe te werken naar een gelijk Europees speelveld.

² Met ‘moleculen’ wordt bedoeld op energie uit gas, biomassa etc. ter onderscheiding van ‘elektronen’ als aanduiding voor energie uit wind en zon.

Om op lange termijn een concurrerende en schone industrie te realiseren, is het essentieel om een integrale kennisbasis te ontwikkelen die inzicht biedt in de effecten van beleidskeuzes op economie en energiesysteem, aanvullend op de CID. De toekomst is onzeker. Juist daarom is het cruciaal om scenario's te kunnen doorrekenen waarin circulariteit, duurzaamheid en robuuste waardeketens centraal staan, zowel nationaal als internationaal.

De voorgestelde bouwstenen vormen een noodzakelijke basis voor een consistent en integraal beleidskader voor de industrie in Nederland, waarin economische, energie-, milieu- en ruimtelijke doelen samenkomen. In samenhang met stabiel en afgestemd beleid draagt dit bij aan een sterke, toekomstbestendige industrie. Alleen met zo'n aanpak kunnen de kansen die de CID biedt daadwerkelijk verzilverd worden — en kan Nederland niet alleen bijblijven, maar ook richting geven aan de industriële energietransitie in Europa. Als we wachten tot alles zeker is, komt alles te laat.

Deze factsheet is tot stand gekomen in het kader van de samenwerking van de Tweede Kamer met De Jonge Akademie, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU), de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), TNO en de Vereniging Universiteiten van Nederland (UNL).

Disclaimer

De Jonge Akademie, KNAW, NFU, TNO en UNL bemiddelen tussen parlementaire kennisvraag en wetenschappelijk kennisaanbod. De informatie in het kader van Parlement en Wetenschap is afkomstig van vooraanstaande wetenschappers, maar niet onderworpen aan peer review en niet door de wetenschaps-organisaties geverifieerd.